

slovenskega oziroma jugoslovanskega jamarstva v svetu in tudi doma, kot tudi našega krasi sploh, da znanstvenih in drugih pridobitev niti ne omenjam. In konec koncev bi bila to zopet nova, močna vzpodbuda za nadaljnji razvoj slovenskega jamarstva in za raziskovanje naših gor, še močnejša, kot so bila odkritja v Pološki jami. Tega bi se morali vsi krepko zavedati, ne samo aktivni raziskovalci-jamarji, kajti tako velike raziskave so, predvsem zaradi velikih stroškov, posredno ali neposredno odvisne od celotne družbe in njenega odnosa do speleološke dejavnosti. Čeprav se sliši za nepoučene morda malce čudno, je res, da si ravno v alpskih jamah in breznihi veliko obetamo od nove raziskovalne tehnike v jamarstvu – podzemeljskega potapljanja. Ne smemo namreč pozabiti, da je npr. najnižja točka Pološke jame sifon (del rova, ki je stalno do stropa zalit z vodo) in da je torej nadaljnje prodiranje v globino možno le s potapljaško tehniko. Tudi Govic se konča s sifonom, kot sem že omenil zgoraj, in morda se ravno za tem sifonom skriva povezava z dnem Brezna pri gamsovi glavici. Jama, iz katere izvira slap Savica, je dolga dobrih 100 metrov, to se pravi, da je jamarjem uspelo prodreti po njej tako daleč, da tam, kjer jih je ustavil sifon. Če pomislimo na ogromne količine vode, ki ob visokem stanju voda bruhajo iz te jame, in na to, da je višinska razlika med izvirom Savice in Črnim jezerom, neka zveza med njima gotovo obstaja, 500 metrov, si morda lahko ustvarimo megleno predstavo o tem, kakšni podzemski prostori se skrivajo za sifonom – izvirom Savice. In suša v poletju 1971 je bila kot nalašč za jamarske raziskave take narave.

Našel sem le nekaj speleoloških problemov iz naših Alp, katerih rešitev pa bi po mojem mnenju pomenila vrhunske dosežke slovenskega jamarstva. A koliko je takih problemov še drugod po naših gorah, le da zanje še ne vemo, kjer bi se ob podrobnem pregledu in preučevanju pokazale prav take ali morda še večje možnosti za prodor v naše gore, v njihovo drobno! Še vedno ni rešen problem Triglavskega brezna. Nujno je stalno kontroliranje stanja ledu v njem. Na italijanski strani Kanina so odkrili 900 metrov globoka brezna, na Kaninu, Kredarici, v Kamniških planinah, na Raduhi se že zdaj spuščajo naši jamarji celo v globine preko 200 metrov. Številne kraške jame – izviri na vznožju slovenskih Alp nam gotovo skrivajo še neslutena presenečenja. Prepričan sem, da bomo čez leta lahko zapisali: z raziskavami Pološke jame se je pričelo obdobje »velikih odkritij« v podzemlju slovenskih Alp.

ZASENČENI RAZGLEDI

DR. IVAN GAMS

Poštovani urednik, rad bi ti opisal vzpon, ki sem ga opravil poleti 1971. Ne gre za kak štiritisočak. Šel sem na samo 747 m visok hrib, ki smo mu nekoč pravili hrib sv. Ahca ali kar Sv. Ahac, drugi zvezek Krajevnega leksikona Slovenije pa navaja zanj ime Gora. Pri razgledih z alpskih snežnikov mi je že dolgo pritegoval pozornost na jugovzhodni strani Ljubljanske kotline s svojo stožčasto obliko. Saj se tako ljubko vzpenja iznad globoko zajedene doline Želimejščice in iznad Barja. S ceste na Turjak res ni daleč na njegov vrh, toda v vročini, kot je bila tisti poletni dan, bi se pot še bolj vlekla, če se ne bi spotoma spominjal razgleda, ki sem ga z vrha užival pri zadnjem obisku tik po zadnji vojni. S poti, ki obkroža cerkev sv. Ahca, res nisem mogel več pregledati vsega, kar nudi obzorje, ker so razgled že utesnjevale skupine mladih smrek. Toda na zeleno preprogo Grosupeljskega polja in na Barje, vse prepreženo s kanali in potoki, je bil razgled bogovski. V kri mi je prišlo, da razgled, ki mi ga ponuja vrh kot plačilo za hojo navkreber, uživam po obrokih. Najprej obkrožim vrh, da lahko uživam ob pogledu na vijugaste dolince,

sončna in senčna rebra, na gore odete v zelene gozdove ter na nakodrane oblake na nebu na posameznih straneh neba. Krona je seveda še pogled z vrha.

Po tej navadi sem tudi lani hotel najprej obkrožiti vrh Sv. Ahca po nekdanjem kolo-vozu, ki se menda drži nasipov prazgodovinskega gradišča. Toda smreke so ga že zarasle tako gosto, da so s krošnjami zastrle ne samo horizont, temveč tudi že nebo. Poskušam na vrhu, a tudi tu, pri razpadajoči cerkvi, brez uspeha. S težkim srcem sem moral spoznati, da je ta prikupni hrib odpisan iz seznama mojih planinskih poti. Spoštovani urednik, ne bi ti omenjal hrib Sv. Ahca, če bi bil to osamljen primer. V zadnjih letih je podobnih razočaranj vse več. Pred nekaj sto leti je bila vsaj na vrhu brez gozda večina naših sredogorskih vrhov. V tuji literaturi sem zasledil za ogoličenost vrhov poseben termin. O vzrokih zanj se v znanosti še prepirajo. Nedvomno je k ogolelosti prispevalo tudi srednjeveško požigalništvo za pridobivanje pašnikov in travnikov. Gozdni požar pa prileze na vrh, kjerkoli ga podtakneš. Z najbolj razglednih vrhov so v času obrambe pred turškimi vpadi kurili kresove. Razmeroma veliko vrhov je ostalo golih do tega stoletja verjetno zato, ker je na kopastih vzpetinah navadno debelejša in boljša zemlja za travo. Odkar pa se je razmerje med pomembnostjo živinoreje in gozdarstva bistveno spremenilo, so zapadli goli vrhovi zaraščanju. Med njimi tudi tisti, ki so pred desetletjem sloveli kot turistične in planinske razgledne točke. Na mnogih se že razrašča grmovje in čez nekaj deset let bodo lahko razgled uživali z vrha samo še plezalci. Ne plezalci v skalah, temveč po drevesu. Z njimi bodo odpadle mnoge sredogorske ture, pa tudi nekaj takih, ki jih nekateri štejejo med visokogorske. Saj še za tako visoke gore, kot je na primer Uršlja gora (1696 m), Smrekovec, Komen (1695 m), Blegoš (1526 m), Mali Goljaki, (1495 m) ni gotovo, ali presegajo višino klimatske gozdne meje. Pod njimi postajajo gozdna drevesa proti vrhu vedno nižja, tako kot je to značilno za klimatsko gozdno mejo, toda starejši planinci bodo prav na teh vrhah ugotavljali, da leze gozdna odeja vse više. Ko je svoj čas človek posekal gozd, je sprožil erozijsko prsti in poslabšal rastiščne pogoje. Zdaj pa gozd zavzema spet nekdanja zemljišča.

Povečanja gozdnih površin sicer pozdravljamo, ker so pljuča vedno bolj onesnažena ozračja po industrijskih dolinah in kotlinah. Ni čudno, če želijo nekateri prebivalci zameglenih in zasmrajenih kotlin in dolin uživati na vrhéh ne le med planinskim izletu, temveč med trajnejšim bivanjem – v lastnem vikendu. Če pa vikend hišice poženejo svoje korenine prav na znanem razglednem vrhu, pridejo navzkriž z interesi planinstva. Tak primer je po mojem Toško čelo na zahodni strani Ljubljane. Kar precej ljubljanskih turistov zahaja nanj. Kaj je lepšega, kot spočiti se na vrhu in naužiti se sonca v času, ko je tvoje mesto dneve in dneve zapredeno v megleni pajčolan? Če pa so na vrhu tri hišice in na sebi bolj čutiš kot vidiš pogled skozi okna vikenda, si ob užitek.

Planinci so ob načrtih za triglavski observatorij, zajezitev Bohinjskega jezera, za turistični center na Velem polju, bovške in kobariške hidroelektrarne pokazali veliko mero zavzetosti za varstvo narave, ne samo gorske, ampak tudi dolinske. Po mojem bi se morali zganiti tudi ob izgubljanju najbolj znanih gorskih razgledišč, saj se s tem oži prostor za planinstvo.

EKSPEDICIJA PRED SODIŠČEM, Zastarana reč. Pravica melje počasi – gotovo se spominjate Stammbergerjeve smučarske ekspedicije na ČO Oju, l. 1965, na kateri sta nesrečne smrti preminula Nemca Huber in Thurmayer. Stammberger je kot nepremišljen vodja zagrešil več napak, tudi pomoč bi lahko prišla prej, če bi ne stala pri vsaki odločitvi lahkomišljenost. Med drugim je o tem poročal tudi »Alpinismus«. Stammberger je tožil, češ da ga po krivem dolže. Münchensko sodišče pa je tožbo spoznalo za neutemeljeno in Stammbergerja obsodilo na povrnitev sodnih stroškov.